

Bingöl İli Köy Tavukçuluğunun Yapısı

Hakan İnci¹ Recep Bural² Turgay Şengül¹

ÖZ: Bu araştırma, Bingöl ili köy tavukçuluğunun yapısını incelemek, sorunlarını ve çözüm yollarını ortaya koymak için yürütülmüştür. Çalışmanın materyalini, Bingöl iline bağlı köylerde üreticilerle yüz yüze yapılan anketler aracılığı elde edilen veriler oluşturmuştur. Anket yapılacak olan köyler, örnek popülasyonunu temsil edecek şekilde, basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilmişlerdir. Üreticilere uygulanan anketlerde, üreticilerin sosyo-ekonomik durumları, köy tavuğu yetiştirme amaçları, bakım-besleme düzeyi, barınak bilgileri ve üretici sorunlarının saptanması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, üreticilerin % 75.7'si erkek, %24.3'ü bayan olup, yaş ortalaması 45.2 olarak belirlenmiştir. Hastalıklar daha çok Eylül-Kasım aylarında görülmekte (%40.4) ve hastalık görülme oranı %53.2 olarak tespit edilmiştir. Kümes hayvanlarının beslenmesinde konsantre yemin hemen hemen hiç kullanılmadığı sonucu bulunmuştur. Beslemede daha fazla artıklar (%91), otlatma (%59) ve dane yem (%28.2) kullanılmaktadır. Sonuç olarak, yetiştiricilere hastalıklarla mücadele konusunda uzman kişi ve kurumlar aracılığıyla gerekli bilgi ve desteğin verilmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Bingöl, köy tavukçuluğu, üretici, yumurta, tavuk eti

Alınış tarihi: 19/01/2016

Kabul tarihi: 09/03/2016

The Structure of Backyard Poultry in Bingol Province

ABSTRACT: This research was conducted to examine the structure of backyard poultry in Bingöl province, and to demonstrate its problems and the solutions. Study material consisted of the data obtained through face-to-face surveys with producers in the villages of Bingöl province. The villages were selected by simple random sampling method to represent sample population, it was aimed, in the surveys conducted for manufacturers, to determine socio-economic status of the producers, their objectives for raising village chicken, management level, knowledge about housing system and manufacturer problems. According to the results, 75.7% of producers are male, while 24.3% are female. The average ages of producers are calculated as 45.2. Diseases are seen mostly in September-November (40.4%) and disease incidence was determined to be 53.2%. It was found out that concentrate feed was almost never used in poultry feeding in the villages. It was confirmed that mostly wastes and/or byproduct feeds (91%) pasture (59%) and grains (28.2%) were used in poultry feeding. As a result, it is necessary to give information and to support through experts and institutions about fighting against the disease to the growers.

Keywords: Bingöl, backyard poultry, producer, egg, chicken meat

GİRİŞ

Köy tavukçuluğu, bütün dünya da çok eski dönemlerden itibaren uygulanan bir üretim biçimidir. Aile tavukçuluğu, bahçe tavukçuluğu veya ekstansif sistem gibi isimlerle de tanımlanmaktadır. Sürü büyüklüğü ve sağladığı katkılara göre isimlendirme değişebilmektedir. Yumurta ve et verimleri düşük ve ölüm oranı yüksek olmasına rağmen, köy tavuğu üretimi dünyada yaygınlığını sürdürmektedir. Kırsal kesimde, tavuk üretimi diğer tarımsal faaliyetler içerisinde ikinci derecede öneme sahip olmasına rağmen, özellikle üreticilerin hayvansal protein ihtiyacının %30'dan fazlasını karşılaması ve fazla ürünlerin satılarak aile bütçesine gelir sağlanması bakımından önemlidir (9,15).

Yumurta ve tavuk eti ile hayvansal protein kaynağı olan tavuklar, ayrıca ailelerin ilaç, giyecek ve okul ihtiyaçlarının karşılanmasında değiş-tokuş materyali veya gelir kaynağıdır. Bazı ülkelerde köy tavukçuluğu toplam kanatlı hayvan üretiminde önemli paya sahiptir (1, 15) dünyada kanatlı varlığının yaklaşık %80'inin ekstansif şartlarda üretilmekte olduğunu bildirmişlerdir.

Ülkemizde köy tavukçuluğu ailenin ihtiyacını karşılayacak düzeyde et-yumurta üretmek ve üretim fazlasıyla da küçük bazı ihtiyaçları karşılamak amacıyla yönelik yapılmaktadır. Köy tavukçuluğu kırsal kesimlerde ailelerin geçinmelerinde hayati rol oynamaktadır. Bununla birlikte birçok yörede endüstriyel üretimden sağlanan damızlıklarla köy tavukçuluğu yapıldığı

bilinmektedir. Diğer taraftan doğal gurkluk yoluyla damızlık üretiminin devam ettirildiği yörelerde bulunmaktadır (16). Köy tavukçuluğu yapan işletmeler genel olarak kırsal kesimde yer alır ve bu işletmelerin büyük çoğunluğu aile işletmeleridir. Köy tavukçuluğu genellikle çocuklar ve kadınlar tarafından yapılmaktadır (5)

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğü 2013 yılı verilerine göre, Bingöl ilindeki kanatlı hayvan sayıları Çizelge 1'de verilmiştir (3)

Bingöl ili kanatlı hayvan sayısının %73.6'sını yumurta tavuğu oluştururken, bunu hindi (%20) ve kaz-ördek (%6.4) varlığı izlemektedir. Kanatlı hayvan varlığının ilçelere göre dağılımına bakıldığında ise, Merkez ilçe (82.200), Karlıova ilçesi (57.800) ve Solhan ilçelerinde (26.250) yoğunlaştığı görülmektedir (Çizelge 2).

Köy tavukçuluğu üzerinde yeterli araştırma olmayıp, üretimin bir sistem altına alınmasına yönelik proje ve çalışmalar yetersizdir. Gelişmekte olan ülkelerde genellikle her ailenin 5-20 adet arasında tavuğu vardır. Hayvanlar gündüzleri serbest olarak dolaşarak yemlerini toplarlar akşamları ise kapalı alana alınırlar. Hayvanlara gerekirse ek yemde verilmektedir (13,8).

Bu araştırma, Bingöl ili merkez ve ilçelerde yapılmakta olan köy tavukçuluğunun yapısını ve sorunlarını ortaya koyarak, daha ekonomik ve daha karlı bir üretim için öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

¹Bingöl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü, Bingöl-Türkiye

²Bingöl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü-Türkiye

*Sorumlu yazar: Hakan İnci, eposta:hakaninci2565@hotmail.com

Çizelge 1. Bingöl İli Kanatlı Hayvan Sayısı*

Hayvan Türü	Hayvan Sayı (adet)
Yumurta tavuğu	149.500
Et tavuğu	0.0
Hindi	40.700
Ördek	4.735
Kaz	8.085
Toplam	203.020

*Kaynak: Anonim (3)

Çizelge 2. Bingöl İli Kanatlı Hayvan Varlığının İlçelere Göre Dağılımı*

İlçeler	Kanatlı Hayvan Sayısı (adet)
Merkez	82.200
Karlıova	57.800
Solhan	26.250
Genç	13.150
Adaklı	12.050
Yayladere	6.125
Yedisu	2.825
Kiğı	2.620
Toplam	203.020

*Kaynak: Anonim(3)

MATERYAL ve METOT

Materyal

Bu araştırmanın ana materyalini, Bingöl iline bağlı Merkez, Genç, Solhan, Karlıova, Kiğı ve Adaklı ilçeleri olmak üzere altı bölgede üreticilerle yapılan anket sonucunda toplanan veriler oluşturmuştur. Çalışma, Bingöl merkez ilçede 7, diğer ilçelerde ise 4'er köy olmak üzere toplam 27 köyde yürütülmüştür.

Metot

Anket çalışması, Bingöl iline bağlı toplam 27 köydeki 156 adet üretici ile yüz yüze görüşmek suretiyle yapılarak veriler toplanmıştır. Çalışma, 2014 yılı Mayıs-Ağustos döneminde yürütülmüştür. Anket sayısı, ana kitle oranlarına dayalı, kümelendirilmemiş tek aşamalı basit tesadüfî olasılık örnekleme ile belirlenmiştir. Bu yöntemde birimlerin örneğe girme şansları eşittir. Bu açıdan yöntem sınırlandırılmamış örnekleme olarak da isimlendirilmektedir. Örnek istatistiklerin hesaplanmasında her bir birimin ağırlığı eşit olarak alınmaktadır. Bu metot nüfusun çok fazla olmadığı yerler için uygundur. Ayrıca, örnek birimlerine ulaşmak kolay ve ucuzdur (6, 12). Araştırmada anket uygulanacak işletme sayısının belirlenmesinde %5 hata payı ve %95 güvenilirlik sınırları içerisinde çalışılmıştır. Anket yapılacak işletme sayısı aşağıdaki formül yardımıyla belirlenmiştir (10, 12).

$$n = \frac{N \times \sigma^2}{(N - 1)D + \sigma^2}$$

Formülde,

N = Anket yapılacak işletme sayısını,

N = Populasyondaki işletme sayısını,

σ^2 = Populasyonu oluşturan işletmelerin varyansını,

D = (σ^2 / z^2) değeri olup;

D = Örnek ortalamasından müsaade edilen hata miktarını,

Z = Hata oranına göre standart normal dağılım çizelgesindeki z değerini göstermektedir.

Yukarıdaki formül yardımıyla Bingöl il merkezi, merkez ilçe ve ilçelerinde yaklaşık 156 yetiştirici ile anket yapılmıştır. İşletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri, işletme sahiplerinin temel hayvancılık bilgileri, işletmelerin yapısal özellikleri, bakım-besleme uygulamaları gibi örnek sorular içeren anket formları, yüz yüze yapılan görüşmelerde doldurulmuş ve anket verileri il geneli ve ilçeler itibarıyla değerlendirilmiştir. Hedef köylerin seçimleri her bölgeyi temsil edebilecek ve köy tavukçuluğu yapan işletme sayıları dikkate alınarak yapılmıştır.

Verilerin istatistiki açıdan değerlendirilmesinde SPSS 19.0 paket programı kullanılmıştır. Uygun analiz türünü seçebilmek için öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediği ve homojenliği gibi özellikleri belirlenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu non parametrik testlerden olan Tek Örnekleme Kolmogorov Smirnov testi kullanılarak, verilerin homojenliği ise One- Way Anova (F Testi) ile belirlenmiştir. Yapılan test sonuçlarına göre verilerin normal dağılmadığı ve homojen olmadığı sonucu görülmüştür. Parametrik hipotez testlerinin varsayımının (normal dağılım ve homojenlik) karşılanmadığı durumlarda parametrik olmayan testlerin uygulanması daha uygun olduğundan, verilerin istatistiki analizinde parametrik olmayan testlerden yararlanılmıştır. Parametrik testler için varsayımların karşılanmaması durumunda uygulanabilecek testlerden, bağımsız iki grup için (Bağımsız T-Testinin parametrik olmayan karşılığı) Mann Whitney U-Testi, bağımsız k örneklem için (Tek Yönlü Anova'nın parametrik olmayan karşılığı) Kruskal Wallis H-Testi ile veriler analiz edilmiştir (2, 4).

BULGULAR ve TARTIŞMA

Yetiştiricilerin Sosyo - Ekonomik Durumları

Köy tavukçuluğu yapan yetiştiricilerin demografik özellikleri, (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki durumu) Çizelge 3'te verilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre, yetiştiricilerin %75.7'sinin erkek, %24.3'ünün ise bayan olduğu belirlenmiştir. Demirulus ve ark. (7), bu değerleri Diyarbakır ve Tekirdağ illeri için sırasıyla; %84 ve %24 olarak bildirmişlerdir. Yetiştiricilerin genel yaş ortalaması 45.2 olarak hesaplanmıştır. Yaş grupları olarak dağılımlara bakıldığında yetiştiricilerin %39.1'i 40 yaşından küçük, %28.2'si 40-50 yaş arasında ve %32.7'si ise 51 yaşından büyük olarak belirlenmiştir. Köy tavukçuluğu yapan yetiştiricilerin eğitim grupları itibarıyla dağılımları incelenmiş, en yüksek oranın %69.2 ile okumamış yetiştirici grubunda olduğu saptanmıştır. Bunu sırasıyla, %26.3 ile ilkökul mezunu yetiştiriciler, %3.2 ile ortaokul mezunu olan yetiştiriciler ve %1.3 ile lise mezunu olan yetiştiriciler izlemiştir. Güngördü (11) tarafından yapılan çalışmada, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların eğitim düzeylerine bakıldığında, en yüksek oranı %73.2 ile ilkökul mezunları oluştururken, üniversite mezunlarının %4.1 ile en düşük grubu oluşturdukları bildirilmiştir.

Köy Tavukçuluğu Yetiştiriciliğinin Yapılma Nedeni

Üreticilerin köy tavukçuluğu yapma nedeni ile cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek arasında ilişkinin bulunup bulunmadığı Kruskal Wallis H-Testi ile test edilmiş ve sonuçlara ilişkin Ki kare değerleri ve P değerleri Çizelge 4'te verilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, bayanların ekonomik kazançtan dolayı yetiştiricilik yaptıkları belirlenirken, erkeklerin daha çok geleneksel nedenle yetiştiricilik

yaptıkları saptanmıştır. Yaş grupları itibarıyla, 40 yaşından küçük olan yetiştiricilerin daha çok ekonomik getiriden dolayı yetiştiricilik yaptıkları ve yaş arttıkça ekonomik getiriden dolayı yetiştiricilik yapılma oranının azaldığı gözlenmiştir. Ayrıca, geleneksel amaçla yapılan yetiştiriciliğin yaşın artmasına bağlı olarak arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Eğitim düzeyi ile köy tavukçuluğu yapma nedeni arasındaki ilişki istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($P < 0.05$). Okumamış grupta bulunan yetiştiricilerin daha çok geleneksel amaçla köy tavukçuluğu yapmayı tercih ettikleri, ortaokul grubundaki yetiştiricilerin ise daha çok ekonomik getiriden dolayı köy tavukçuluğu yaptıkları belirlenmiştir

Çizelge 3. Yetiştiricilerin cinsiyet, eğitim durumu ve mesleklerine ait özellikler

Cinsiyet	Adet	Oran (%)	SS ¹
Bayan	38	24.3	0.431
Erkek	118	75.7	
Toplam	156	100.0	
Yaş			
< 40 yaş	61	39.1	11.883
40-50 yaş arası	44	28.2	
>51 yaş	51	32.7	
Toplam	156	100.0	
Ortalama	45.2		
Eğitim durumu			
Okumamış	108	69.2	0.613
İlkokul mezunu	41	26.3	
Ortaokul mezunu	5	3.2	
Lise mezunu	2	1.3	
Toplam	156	100.0	

¹SS: Standart sapma

Çizelge 4. Üreticilerin gruplar itibarıyla köy tavukçuluğu yapma nedenleri

Gruplar	Köy tavukçuluğu yapılma nedeni (%)	
	Ekonomik getiri SOD ¹	Geleneksel SOD ¹
Cinsiyet		
Bayan	77.58	77.53
Erkek	78.14	79.46
Ki kare değeri	0.027	0.412
P değeri	0.86	0.52
Yaş		
< 40 yaş	81.67	75.61
40-50 yaş arası	77.55	80.23
>51 yaş	75.53	80.47
Ki kare değeri	3.316	3.201
P değeri	0.19	0.20
Eğitim		
Okumamış	77.61 ^a	79.83 ^b
İlkokul mezunu	77.80	78.20
Ortaokul mezunu	105.20 ^a	50.80 ^b
Lise mezunu	74.00	82.00
Ki kare değeri	11.145	15.458
P değeri	0.01*	0.00*

¹SOD: Sıra ortalaması değeri, ²: Ortalamalar arasındaki farklılık önemlidir ($P < 0.05$). ^{a,b}: Aynı satırda farklı harfle gösterilen ortalamalar arasındaki farklılıklar önemlidir ($P < 0.05$).

Kümes Durumu

İşletmelerin tamamında hayvanların geceleri barınmaları için bir kümesin mevcut olduğu belirlenmiştir. Yetiştiricilere ait işletmelerin %95.5'inin kapalı tip, %4.5'inin açık tip bir kümese sahip olduğu saptanmıştır. Üreticilerin %34'ü kümeslerde 15 günde bir, %33'ü haftalık olarak ve %29'u ise aylık olarak temizlik yaptıklarını bildirmişlerdir. Kümeslerini günlük olarak temizleyen yetiştirici oranı %4 olarak bulunmuştur (Çizelge 5). İşletmelerin büyük bir kısmında (%90) kümes temizliğinin kadınlar tarafından yapıldığı, kümes yapımı ve tamirati gibi işlerin ise %90 oranında erkekler tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Akşamşek (2) tarafından yapılan bir çalışmada, Tokat yöresinde kadınların, tüm ailenin ve erkeklerin kümes temizliğine katılma oranları sırasıyla, %90.3, %9.1 ve %0.6 olarak bulunmuştur.

Yemleme Durumu

Yetiştiricilerin hayvanları beslemede kullandıkları yem kaynakları ve yemleme sıklığı Çizelge 6'da verilmiştir.

İşletmelerde hayvanların beslenmesinde, %91 artıklar, %59 otlatma, %28.2 dane yem, %2.6 diğer yem kaynaklarının ve %1.3 ticari yemin kullanıldığı belirlenmiştir. Şekeroğlu ve ark. (14)'ünün yaptıkları çalışmada, kümes hayvanlarının yemlenmesinde buğday, karışık ve standart yemlerin kullanımını sırasıyla; %65.7, %34.3 ve %0.0 olarak bildirmişlerdir. Güngördü (11) tarafından Batman ilinde yapılan bir çalışmada ise, kümes hayvanlarının beslenmesinde ticari yemin hiç kullanılmadığı ve genellikle (%36) Dane Yem + Otlatma + Artıkların kullanıldığı saptanmıştır. Eleroğlu ve ark.(8) tarafından Sivas İli Agro-Ekolojik Alt Bölgelerinde yapılan bir çalışmada tavukların beslenmesinde en çok kullanılan yem maddesinin %89.9 ile buğday olduğu bildirilmiştir

Yapılan diğer çalışmalar ve bu çalışmanın benzer sonuçlarına göre, köy tavukçuluğunda hayvanların beslenmesinde ticari yemin hiç ya da yok denecek kadar az kullanıldığı, hayvanların genel olarak dane yem, artıklar ve otlatma yoluyla beslendiği sonucu çıkarılabilir. Yemlemenin, %99.4 oranında sabah ve akşam saatlerinde, %96.8 oranında günde 2 kez yapıldığı ve öğle saatlerinde yemleme yapan yetiştirici oranının %21.2 olduğu belirlenmiştir.

Hastalık Durumu

İşletmelerde görülen hastalıkların aylara göre dağılımında, hastalığın en fazla görüldüğü aylar %40.4 ile Eylül-Ekim-Kasım ayları olup, bunu % 36.5 ile Aralık-Ocak-Şubat ayları, %16.7 ile Mart-Nisan-Mayıs ayları ve %6.4 ile Haziran-Temmuz-Ağustos ayları takip etmektedir (Çizelge 7). Şekeroğlu ve ark. (14) tarafından yapılan çalışmada, Tokat iline ait yörelerde bulunan işletmelerde görülen hastalıkların aylara göre dağılımında en fazla hastalığın görüldüğü aylar %91.8 ile Aralık-Ocak-Şubat ayları olup, bunu %6.1 ile Eylül-Ekim-Kasım ayları ve %2.0 ile Haziran-Temmuz-Ağustos aylarının takip ettiği saptanmıştır. Mart-Nisan-Mayıs periyodunda yörede tavuk hastalıklarının görülmediği belirtilmiştir. Bu sonuçlarla, çalışmamızdaki sonuçlar arasında farklılıklar görülmüş ve hastalıkların farklı bölgelerde farklı dönemlerde ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır. İncelenen işletmelerde hastalıklarla mücadelede yetiştiricilerin %39.1'i aşılama ve ilaçlama yaptıklarını, %60.9'u ise aşılama ve ilaçlama yapmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 7). Şekeroğlu ve ark. (14)'ünün Tokat ilinde yaptıkları çalışmada, çiftçilerin tamamının hastalıklara karşı aşı

yaptırmadıklarını bildirmişlerdir. Güngördü (11)'nin Batman ilinde yaptığı çalışmada, üreticilerin %62.9'unun hastalıklarla mücadelede aşı ve ilaç kullanmadığını, %37.1'inin ise kullandığını bildirmiştir. Çalışmamız, bu çalışma ile benzer bir sonuç ortaya koymuştur. Üreticilerin %53.2'si hastalık durumunda sürünün hepsinin öldüğünü, %37.2'si yarıdan fazlasının öldüğünü, %8.3'ü yarıyından azının öldüğünü ve %1.3'ü ise hayvanlarda ölümün görülmediğini belirtmişlerdir (Çizelge 7).

Çizelge 5. Hayvanların barınak durumlarına ait bilgiler

Barınak mevcudiyeti	Adet	Oran (%)
Var	156	100.0
Yok	0	0.0
Toplam	156	100.0
Barınak tipi		
Açık	7	4.5
Kapalı	149	95.5
Toplam	156	100.0
Barınak temizliğinin yapılma sıklığı		Oran (%)
Günlük		4.0
Haftalık		33.0
15 günlük		34.0
Aylık		29.0
Toplam		100.0

Çizelge 6. Hayvanları yemleme durumu

Yem kaynakları	Oran (%)*
Artıklar	91.0
Otlatma	59.0
Dane yem	28.2
Diğer	2.6
Fabrika yemi	1.3
Yemleme sıklığı	
Sabah	99.4
Öğle	21.2
Akşam	96.8

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Çizelge 7. İşletmelerde hastalıklarla ilgili bilgiler

Dönemler			
Eylül	Aralık	Mart	Haziran
Ekim	Ocak	Nisan	Temmuz
Kasım	Şubat	Mayıs	Ağustos
40.4	36.5	16.7	6.4
Aşı ve İlaç Kullanımı (%)			
Evet		Hayır	
39.1		60.9	
Hastalığın Sürüye Etkisi (%)			
Tamamına yakını ölüyor	Yarıyından çoğu ölüyor	Yarıyından azı ölüyor	Ölüm olmuyor
53.2	37.2	8.3	1.3

Şekeroğlu ve ark. (14) tarafından yapılan bir çalışmada, üreticilerin %98.9'u hastalık durumunda sürünün hepsinin öldüğünü, %1.1'i ise yarıdan fazlasının öldüğünü belirtmişlerdir. Çalışmamızdaki sonuçların, Şekeroğlu ve ark. (14)'nin bulguları ile önemli ölçüde farklı olduğu görülmüştür. Bingöl ili yetiştiricilerinin yetersiz düzeyde de (%39.1) olsa hastalıklarla mücadelede yapmış olduğu aşı ve ilaç uygulamasının ölüm oranını azalttığı görülmüştür.

Yetiştiricilerin Köy Tavukçuluğunu Bırakma Nedenleri

Köy tavukçuluğunu bırakmayı düşünen yetiştiricilere bu kararı almalarında en etkili nedenin ne olacağı sorulduğunda, %85.9'u hastalıkların etkili olacağını ve bölgede hastalıkların en önemli sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Kanatlı hayvan yetiştiriciliğinde en önemli sorun, yer darlığıdır diyen yetiştirici oranı %15.4 olarak tespit edilmiştir. Köy tavukçuluğunu bırakmada, üreticiler tarafından önemli bir etken olarak görülen diğer nedenlerin (çevreye verdiği zarar, pazar sorunu vb.) oranı %10.9 olarak saptanmıştır. Bölgedeki yetiştiricilerden köy tavukçuluğundan vazgeçme düşüncelerinde "ekonomik nedenlerden dolayı bırakırım" diyenlerin oranı %1.9 olarak saptanmıştır (Çizelge 8). Yurt (17), Çanakkale ilinde kümes hayvanı yetiştirmeyen ev hanımlarının %36.8'inin tavukların çevreye zarar vermesinden, %15.8'i hastalıklardan, %10.5'i yer darlığından ve %5.3'ü de yemlerin pahalı olması nedeniyle yetiştiricilik yapmadığını bildirmiştir. Güngördü (11), Batman iline ait köylerde kümes hayvanı yetiştiriciliğini bırakan üreticilerin %48.2'sinin yetiştiricilikten vazgeçme nedenlerinin başında hastalıkların geldiğini ve bunu sırasıyla, %25.9 ile yer darlığı, %22.2 ile çevreye zarar vermesi ve %3.7 ile diğer nedenlerin izlediğini bildirmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Bingöl ili köy tavukçuluğunun genel yapısı incelenmiş olup, elde edilen sonuçlar ve bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır;

Çalışmada, üniversite mezunu olup köy tavukçuluğu yapan yetiştirici olmadığı belirlenmiştir. Bayan yetiştiricilerin genellikle ekonomik getiriden dolayı yetiştiricilik yaptıkları belirlenirken, erkeklerin daha çok geleneksel olarak yetiştiricilik yaptıkları belirlenmiştir. Yaş arttıkça ekonomik getiriden dolayı yetiştiricilik yapılma oranının azaldığı ve geleneksel nedenlerle yetiştiricilik yapılma oranının arttığı sonucu görülmüştür. Okumamış grubunda bulunan yetiştiricilerin daha çok geleneksel olduğu için köy tavukçuluğu yapmayı tercih ettikleri, ortaokul grubundaki yetiştiricilerin ise genellikle ekonomik getiriden dolayı köy tavukçuluğu yaptıkları belirlenmiştir. Yetiştiricilerin büyük bir kısmı (%85,9) köy tavukçuluğu yapmaktan vazgeçme kararında hastalıkların etkili olduğunu ve bölge yetiştiriciliğinde hastalıkların en önemli sorun olduğunu ifade etmiştir. Hastalık faktörünün bu derece etkili olması bölgemizin hastalıklarla mücadele konusunda daha çok tedbirler alınması gerektiği sonucunu ortaya koymuştur. Bölgedeki yetiştiricilerin köy tavukçuluğundan vazgeçme düşüncelerinde "ekonomik nedenlerden dolayı bırakırım" diyen çok az sayıda yetiştirici olduğu belirlenmiştir. Bölgedeki üreticilerin köy tavukçuluğunun getirisinden genelde memnun oldukları ve bunu fazla sorun yapmadıkları gözlenmiştir. İşletmelerin tamamında hayvanların barınmaları için bir kümesin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Hayvanların beslenmesinde ticari yemin yok denecek kadar az kullanıldığı, genel olarak dane yem, artıklar ve otlatma suretiyle beslendiği anlaşılmıştır. Bölgede hastalıkların daha çok sonbahar ve kış aylarında görüldüğü, ilkbahar ayları itibarıyla hastalıkların görülme sıklığının azaldığı ve yaz aylarında ise hastalık görülme oranının düşük olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak, köy tavukçuluğunu ekonomik getirisinden dolayıda yapmayı hedefleyen dinamik ve

eğitilmiş bir üretici kitlesinin ilgili kurum ve kuruluşlarca teşvik edilmesi için köy tavukçuluğunun gelişmesine ivme kazandıracaktır. Yetiştiricilere hastalıklarla mücadele konusunda uzman kişi ve kurumlar aracılığıyla gerekli bilgi ve desteğin verilmesi gerekmektedir. Yetiştiricilerin sorunlarına hızlı ve etkili çözüm bulunması bakımından sağlanacak devlet destekleri ve iyileştirici politikalar sayesinde bölgedeki köy tavukçuluğunun gelişmesi mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

1. **Aksoy, T., Yurt, Z., İlaslan Çürek, D., Nilgün Yapıcı, N.** 2007. Dünyada ve ülkemizde köy tavukçuluğu. 5. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi.
2. **Akşimşek, Ş. D.** 2008. Ülkemizde kuş gribi görülmesinden sonra tokat ili köy tavukçuluğunun yapısı. Yüksek Lisans Tezi. GOP Üniv., Fen Bilimleri Enstitüsü. Tokat.
3. **Anonim,** 2013. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (<http://www.tarim.gov.tr/>) (Erişim Tarihi: 20.05.2015)
4. **Bek, Y., Efe, E.** 1988. Araştırma ve Deneme Metotları I. Ç.Ü. Ziraat Fak. Ders Kitabı, Adana.
5. **Copland, J.W., Alders, R.G.** 2005. The Australian village poultry development programme in Asia and Africa. World's Poultry Sci. Jour., 61: 31-37.
6. **Çiçek, A., Erkan, O.** 1996. Tarım ekonomisinde araştırma ve örnekleme metotları. GOP Üniv. Ziraat Fak. Yayın No: 12. Ders Kitapları Serisi No: 6, Tokat.
7. **Demirulus, H., Aydın, A., Beşkaya, S., Dursun, S. G.** 2013. Geliştirilmesi açısından diyarbakır ve tekirdağ illerinde köy tavukçuluğunun durumunu belirlemeye yönelik karşılaştırmalı bir çalışma. 8. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi Çanakkale.
8. **Eleroğlu, H., Yıldırım, A., Şekeroğlu, A.** 2014. Sivas ili agro-ekolojik alt bölgelerinde köy tavukçuluğunun yapısı. Tavukçuluk Araştırma Dergisi 11 (2): 10-15, 2014
9. **FAO,** 2008. FAOSTAT, statistical database of food and agriculture organization of the united nations, rome.
10. **Güneş, T., Arıkan, R.** 1988. Tarım ekonomisi istatistiği. Ank. Üniv. Ziraat Fak. Yayın No: 1049. Ders Kitapları No: 305. Ankara.
11. **Güngördü, S.** 2009. Batman ili köy tavukçuluğunun durumu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı (basılmamış tez).
12. **Külekçi, M.** 2014. Antepfıstığı üretiminde kâr etkinliğinin belirlenmesi; veri zarflama analizi uygulaması. GOP Üniv. Ziraat Fak. Derg., 31 (1): 94-103.
13. **Pandey, V.S., Demey, F., Verhulst, A.,** 1992. Parasitic diseases: a neglected problem in village poultry in sub-saharan Africa. In: Pandey, V.S., Demey, F. (Eds.), Village Poultry Production in Africa. Rabat, Morocco, pp. 136–141.
14. **Şekeroğlu, A., Akşimşek, Ş. D.,** 2009. Tokat ili köy tavukçuluğunun bazı özellikleri. Anadolu Tarım Bilim. Derg., 24 (2) :108-113.
15. **Şekeroğlu, A., Sarıca, M.,** 2010. Bir üretim sistemi olarak köy tavukçuluğu. Tavukçuluk Araştırma Derg., 9 (1): 41-47.
16. **Türkoğlu, M., Eleroğlu, H.** 1999. Serbest broiler yetiştiriciliği. VIV Poultry Yutav'99. Uluslararası Tavukçuluk Fuarı ve Konferansı. 3-6 Haziran 1999. 110-122, İstanbul.
17. **Yurt, Z.** 2002. Çanakkale ilindeki kimi köylerde köy tipi kümes hayvanı yetiştiriciliğinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). ÇOM Üniv., Fen Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.